

Emerich Rath

Byl všestranným sportovcem a olympionikem, který pro mládež založil sportovní ranč v Lukách pod Medníkem, obchodníkem, trampem a propagátorem zdravého a aktivního stylu života, který na vlastní kůži poznal dějinné veletoce minulého století.

V dresu trampského sportovního klubu Zlaté údolí. Foto: Oldřich Straka

Narodil se v roce 1883 v Praze, ale své dětství prožil v Broumově. Ve čtrnácti letech se stěhuje zpět do Prahy a učí se příručím ve známém železářství U Rotta. V té době již aktivně sportuje, například lyžování se věnuje od svých deseti let a stává se jedním z prvních lyžařů u nás. Výstižně jeho sportovní kariéru popsal Bob Hurikán ve svých Dějinách trampingu:

Od mládí pěstoval atletiku, chodecké závody, skok o tyči a házel koulí. Boxoval, jezdil na bobech, hrál pozemní i lední hokej. V Alpách zdolal mnoho hor. Kopal v pražském DFC, vynikal v kanoistice a v plavání. Ragby pěstoval v Berlíně. Jeho koníčkem bylo i rychlobruslení, byl Mistrem těžké váhy. Jeho láskou bylo veslařství. Emerich Rath se zúčastnil mnoha závodů u nás i v Evropě a vždy byl oblíben u svých klubových kamarádů.

Byl členem těchto tělovýchovných spolků: S.K Slávie Praha, F.C. Germania, Sport Favorit, D.F.C., Touring club, R. C. Regata, Turnverein, Lyžařský závodní klub, Berliner sportclub, Ruder klub Hellas Berlin, F.C. Rapid, Bolzano, Vegetarian Atleclub London, Boxing club Ham-

burk, S.C. Charlottenburk, Chodecká federace, K.O. Zlaté údolí...“

Rathovi sportovní výkony hovoří za vše. Za 12 a půl hodiny ušel 108 km z Ústí nad Labem do Liberce, 20 km z Prahy do Brandýsa

za 1:49:47, závod Praha - Běchovice uběhl za 40:52. Tento závod běžel vícekrát, naposledy v roce 1954. Od roku 1905 vyhrál v Německu jedenáct chodeckých závodů na 50 km s cca 30 kg vojenské výzbroje, v roce 1909 vytvořil rekordní čas 6:13. Na lyžích na mistrovství Království českého v roce 1907 vyhrál na trati 5 km, zatímco na 10 km a 50 km byl druhý. Startoval v roce 1908 na Olympijských hrách v Londýně, kde běžel maraton. Na Olympiádě v roce 1912 ve Stockholmu zaběhl maraton v čase 3:37:03. V roce 1912 vyhrál boxerské mistrovství Německa v těžké váze. Zde se také v tomto roce oženil s Františkou Krausovou. Těsně před začátkem První světové války hrál hokej za Čechy na Mistrovství Evropy. V roce 1921, již pod vlajkou Československa, splul Tiberu z Città di Castello do Říma a Adige a Pád z Bolzana do Benátek.

V té době se vrací zpět do železářství U Rotta, kde zahajuje prodej sportovních potřeb. Obchodování mu nezabraňuje ve sportu, v roce 1924 plul na kajaku 360 km po Seině do Paříže na Olympijské hry. Po Dunaji dopádloval za 24 hodin z Pasova do Vídně.

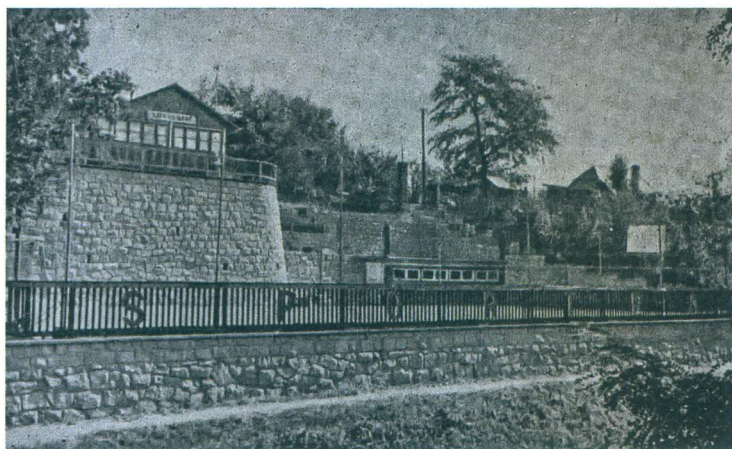
V roce 1929 se osamostatnil s vlastním malým obchodem. Nejprve ve Veletřním paláci, posléze v pasáži mezi Ovocným trhem a ulicí Na příkopě. Tato pasáž ještě donedávna nesla Rathovo jméno, než byla z marketingových důvodů přejmenována.

Tragický závod s Hančem a Vrbatou

O Velikonocích 24. března 1913 se konal v Krkonoších závod, který se díky svému tragickému zakončení stal známým i do dnešní doby a jména zahynulých závodníků Hanče a Vrbaty zůstávají v obecném povědomí. Od Labské boudy tehdy na trasu dlouhou 50 km vyrazilo šest závodníků. A jedním z těchto

Na závodě pořádaném mnichovickou osadou Údolí raků ve společnosti Máni Vladykové z pořádající osady.

Rathův ranč v Lukách pod Medníkem. Z archívu paní Libuše Holzbachové

závodníků byl i Emerich Rath. Krátce po startu se počasí změnilo ve sněhovou vichřici a všichni závodníci ukončili závod, kromě Hanče, který netušil, že jede už sám. Když v předpokládaném čase Hanč nedokončil druhý okruh, vydali se ho závodníci hledat. A právě Emerich Rath Hanče našel na Zlatém návrší. Ležel už ve sněhu a byl vyčerpaný. Rath mu proto odepnul lyže a nesl ho asi půl kilometru, ale dál už v hlubokém sněhu nemohl. Posadil proto Hanče k tyči na hřebenové cestě a spěchal pro pomoc. Bohužel záchranáři se saněmi přišli pozdě, Hančemu mezitím selhalo srdce.

Zahynul i Hančův přítel Vrbata, který mu ještě během závodu půjčil kabát a čepici a vydal se dolů z hřebene, aby si to po čase z obav o kamarádův život rozmyslil a šel ho nahoru hledat. Na místě tragédie je dnes pomník věnovaný oběma závodníkům. Sám Emerich Rath den po tragédii do pamětní knihy na Labské boudě napíše: „Dnes ráno v devět hodin postavil jsem kříž zhotovený z lyže na místě, kam jsem přítele Hanče dopravil na zádech. Bude mi to smutná upomínka, neb osud mi nepřál, abych zachránil život přítele, lyžaře tak milého. Čest jeho památce.“

O této události byly natočeny dva celovečerní filmy. Tím prvním byl v roce 1956 film Synové hor. Emerich Rath při natáčení působil jako poradce, nicméně po premiéře svým přátelům říkal, že „Takhle to tehdy na hřebenech vůbec nebylo...“ Přesto si ve filmu alespoň zahrál epizodní roli hajného. Film lze shlédnout na youtube.com, kde stačí zadat do vyhledávače jeho název. Rathův krátký herecký vstup začíná v 8:27.

Až v roce 2022 následoval film Poslední závod, který byl vůči Emerichu Rathovi spravedlivý.

Chatařem z donucení

Díky svým sportovním aktivitám a potřebě potřeb pro táborníky, skauty, sportovce a trampy se Emerich Rath zhlédl i v tram-

pingu. Na tehdejší dobu v pokročilém věku „čtyř křížků“, a proto dostal od mladších trampů přezdívkou Šedý vlk. A i zde dokázal skloubit obchodování s romantikou, kdy byl často k vidění na mnoha trampských osadách, kde tábořil ve svém stanu. Pro trampy uspořádal mnoho sportovních turnajů. A někdy to byly akce ve velkém

stylu, jak dokládá Rathova pozvánka ze Staniční knihy v Záhoří:

Kanoisté – táborníci – trampové!

4. září přijedte do Záhoří na velkou Kanoistickou slavnost. Tábor, oheň, hudba, tanec, vodní bry, střílení lukem o ceny, házení amerických nožů o ceny. Vystava vodní turistiky. Vystaveno bude přes sto stanů. Svaz organizuje k této slavnosti dopravu pro 200 kánoí a zvláštní parník z Prahy. V Záhoří bufet a polní kuchyně. Počítáme s účastí asi 2000 osob.

Měl chatu na osadě Ajax v kaňonu Sázavy, a v obci Luka pod Medníkem, hned vedle trati Posázavského pacifiku, postavil sportovní ranč na kterém bylo hřiště na volejbal, tenis i basketbal, dále stůl na ping pong, doskočisté na skok daleký i vysoký a parašutistické kolo. V zimě se hřiště polilo a hrál se na něm hokej.

Měl i druhou chatu, a to na brdské osadě Delaware, a k této chatě se váže příběh, který vypovídá o Rathově obchodním duchu, ale i o přijímání věcí tak jak přicházely.

A jak to bylo přesně, jsme se dozvěděli až před několika lety, díky 102 letému pamětníkovi této události Janu Hlaváčovi.

„Nahoře v kopci jsem potkal Emericha Ratha, který za vozem táhnul podvozek a na něm chatičku 4x2 metry. Měl to být pojízdný bar, kterým chtěl objíždět trampské osady a podávat kořalku a jiné pochutiny. Vzal mě s sebou a jeli jsme na osadu. Tady bar umístil na louku kousek od naší chaty. Jenže to dopadlo špatně. Osadníci se brzy kořalkou namazali a začali hrozně vyvádět a navíc nechtěli Rathovi platit. Začali křičet, že tu jsou Američané, sedačky z kulatin naházeli do táboráku a chatku poničili tak, že měla zlomený rám a už nemělo cenu ji odvázet. Tak tam už zůstala.“

Nouze na konci cesty

V době německé okupace ukrýval ve svém skladu žida Borise Efenbergera a ani v nejmenším nezneužíval výhod své německé ná-

rodnosti a svým českým kamarádům pomáhal jak se dalo. Po válce proto nebyl odsunut a i nadále mohl provozovat svůj vyhlášený obchod s táborníckými a sportovními potřebami.

Rathova poválečná idyla však netrvala příliš dlouho. Po únoru 1948 byl jeho obchod zavřen a za to, že měl i po vítězství dělnické třídy za výlohou americkou vlajku a obrázek Pepka námořníka, byl na rok uvězněn za propagaci amerikanismu. V době jeho pobytu ve vězení umírá jeho žena Františka. Po návratu mu byl vyměřen k důstojnému životu zcela nedostačující důchod. Zabaven mu byl i jeho ranč v Lukách pod Medníkem. Sázavští trampové tehdy pod rouškou noci odnesli z ranče do bezpečí totem, který Emerich Rath vlastnoručně vyřezal.

Ačkoliv Emerich Rath v nouzi postupně rozprodává svůj majetek i sportovní trofeje, přesto dál plánuje další sportovní výkony. V roce 1960 chce dojet na kole až na Olympiádu do Říma. Tehdejší režim mu k tomu však nedal povolení a místo toho je Rath umístěn do Domova důchodců v Benešově, kde odmítá žít a odjíždí bydlet ke svému bratranci do Broumova. Několik měsíců společného soužití ukončil spor. Rath z bytu odchází a přespává na lavičkách v parku, myje se v broumovské kašně. Příslušníci SNB ho proto odvázejí do Domova důchodců ve Stárkově.

Pamětní tabule v místě tehdejšího Rathova ranče.

Zápis z přijímacího protokolu:

Hotovost: žádná

Závět: nic nemá, odpadá

Osobní záliby: Chce sportovat a pracovat

Po čtyřech měsících pobytu v Domově důchodců umírá dvojnásobný olympionik Emerich Rath v broumovské nemocnici na infarkt, ve věku 79 let. Po letech zapomnění se tomuto velkému a všestrannému sportovci začíná dostávat zasloužených poct. V roce 2004 udělil Klub pro Fair play při Českém olympijském výboru Emerichu Rathovi zvláštní cenu In memoriam a v Polici nad Metují bylo otevřeno Muzeum zimních sportů Emericha Ratha.

Michael Antony